

УДК 368.5+361.1+368.04

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бабко Г.М., студентка факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП

України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Науковий керівник – Македон Г.М., асистент ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Визначено основні передумови та засади розвитку агрострахування в Україні на основі аналізу міжнародного досвіду в даній галузі страхування.

Агрострахування, страховий ризик, страхове відшкодування, державне регулювання.

Агрострахування розвивалося в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних ризиків. Унікальною особливістю агрострахування є те, що воно є життєздатним у довгостроковій перспективі, як правило, лише за умови, що уряд забезпечує фінансову підтримку системи.

Без участі держави приватні страхові та перестрахові компанії не зможуть виділити достатні фінансові кошти, щоб повною мірою відповідати за зобов'язаннями, пов'язаними з системними ризиками в сільському господарстві. Участь держави у підтримці страхування сільськогосподарських ризиків диктується, з одного боку, унікальністю сільськогосподарських ризиків, а з другого – необхідністю зробити фінансову допомогу держави сільському господарству адресною і цільовою.

Особливості сільського господарства, які зумовлюють доцільність участі держави в страхуванні агроризиків, пов'язані з такими факторами.

У багатьох країнах (і Україна не є винятком) стабільність сільського господарства розглядається як передумова для стійкого економічного зростання держави та посилення добробуту її громадян. Держава традиційно робить інтервенції в сільське господарство, надаючи фінансову допомогу у разі настання природних катаклізмів, дефіциту матеріальних запасів і/або надмірних коливань цін на товари, що призводять до потрясінь у цій галузі. Згадані інтервенції дедалі більшою мірою звертають на себе увагу при укладанні міжнародних торгових договорів, до того ж вони обходяться надто дорого бюджетам країн з обмеженими фінансовими можливостями.

Ситуація, яка склалася на сьогодні в Україні стосовно страхування сільськогосподарських ризиків, щонайменше гальмує прогрес і може бути визнана кризою розвитку системи. Урядовцям різних державних структур, керівникам страхових компаній і навіть спеціалістам сільського господарства і традиційного страхування бракує знань з різних функціональних та операційних аспектів, які є конче необхідними для належного розвитку системи страхування сільськогосподарських ризиків. Субсидії з державного бюджету для здешевлення вартості страхових премій не досягають більшості аграріїв в Україні, часто використовуються в страхуванні, яке здійснюється виключно для забезпечення доступу до кредитів або отримання державних субсидій без справжнього захисту від ризиків, а при їх розподілі застосовуються бюрократизовані і витратні процедури, що відлякують аграріїв. В Україні відсутнє спеціальне законодавство, яке регулювало б агрострахування. З огляду на унікальні характеристики агрострахування (наприклад, системний ризик, необхідність технічних знань, клієнтської бази, страхових продуктів різноманітних дизайнів), таке становище являє собою проблему. Для системи аграрного страхування в цілому, субсидованої чи ні, характерні такі ознаки, як обмеженість даних, неадекватна актуарна експертиза та недостатня прозорість. Крім того, дослідження,

які проводяться в цій сфері, не отримують достатнього фінансування, погано скоординовані і не мають у своєму розпорядженні всіх необхідних даних. У цій системі відсутнє належне ліцензування і не має всієї необхідної нормативної бази. Більше того, захист споживачів послуг агрострахування практично відсутній.

Уряд України усвідомлює потенційну цінність страхування сільськогосподарських ризиків для розвитку сільського господарства. Про це свідчать положення Закону України «Про державну підтримку сільського господарства в Україні», а також положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» та Указу Президента України № 890/2007 «Про деякі заходи щодо розвитку ринку зерна», де окреслено цілу низку заходів вдосконалення страхування сільськогосподарських ризиків.

Попри висловлене на державному рівні розуміння важливості розвитку агрострахування та визначення необхідних для цього заходів, на сьогодні чіткого стратегічного плану уряду щодо покращення ситуації в агрострахованні досі немає.

Але світовий досвід страхування сільськогосподарських ризиків, який довів його ефективність і може бути запозичений і адаптований до умов України. Принципи раціонального страхування сільськогосподарських ризиків уже визначені і є прийнятими для всіх країн. Це, насамперед, прозорість та обмін інформацією між зацікавленими сторонами, послідовність при застосуванні процедур та політики серед усіх клієнтів; актуарно обґрунтовані тарифи відповідно до ймовірності настання ризиків, передбачених страховою програмою; усвідомлення наслідків застосування дизайнів страхування, які субсидуються державою, для галузі в цілому; створення мережі фахівців, що забезпечує постійну наявність ресурсів для підтримки розгортання агрострахування в довгостроковій перспективі. [5]

В Україні достатньо велика кількість страхових компаній, які зацікавлені працювати у сфері агрострахування і цілеспрямовано розробляють страхові продукти для сільськогосподарської галузі, що зростає. Однак слід визнати, що для розвитку цієї галузі необхідне об'єднання зусиль.

Щоб забезпечити сприятливе середовище для розвитку системи страхування сільськогосподарських ризиків, необхідно вдосконалити чинне законодавчо-регуляторне поле. Агрострахування є унікальним порівняно з іншими видами страхування.

Тому існує необхідність в ухваленні спеціального закону про страхування сільськогосподарських ризиків, а також внесенні змін та доповнень до низки законів, пов'язаних з різними компонентами системи агрострахування, включаючи державну програму здешевлення страхових премій у сфері агрострахування. Мета цих змін – забезпечити чітке визначення повноважень; інтеграцію страхування сільськогосподарських ризиків в систему Державної аграрної політики; відповідність вимогам відповідних міжнародних торгових угод програм страхування, які підтримуються державою; спрощення для сільгосптоваровиробників участі в субсидованих програмах страхування; прозорість актуарних розрахунків та оцінки ризиків, збиранні даних та управлінні ними, конфіденційність інформації споживачів та захист прав споживачів; визначення на законодавчому рівні правової основи для функціонування Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками як структури, в якій реалізовані принципи партнерства між державним і приватним сектором.

Дизайн системи агрострахування має забезпечувати прозорість ухвалення рішень з максимальним залученням державних органів, страхових компаній та сільгосптоваровиробників. Щоб досягти цих цілей, необхідно стандартизувати дизайн страхових продуктів та операційних процедур. Субсидуванню мають підлягати лише ті страхові продукти затвердженого дизайну, які забезпечують прийнятний і цілеспрямований захист сільгосптоваровиробника від ризиків. Для кожного затвердженого дизайну мають бути розроблені стандартні угоди страхування, положення андеррайтингу, процедури врегулювання збитків, визначені на основі актуарних розрахунків тарифи і ставки для

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

пропонованого покриття, процедури вирішення спорів, вимоги до сторін угоди, механізми збору даних. Дані мають збиратися методично і надходити в депозитарій даних.

У кожній угоді страхування має бути визначений практичний механізм арбітражу (механізм вирішення спорів або апелювання). Цей механізм буде незарегульованим, він матиме формат позасудового незалежного органу, уповноваженого у прозорий спосіб вирішувати спірні питання між сторонами угоди страхування.[3]

Сільськогосподарські ризики є висококорельованими. У зв'язку з цим на урядовому рівні було ухвалене рішення підкріпити страхування сільськогосподарських ризиків шляхом створення фонду перестрахування з акцентом на портфелі катастрофічних ризиків. Щоб визначити рівень ризику, який слід вважати катастрофічним (і, відповідно, таким, що підлягає перестрахуванню за рахунок державного фонду), необхідно провести аналіз і визначити відповідну частку премії, яка йтиме на покриття від катастрофічних ризиків.

Наявні в Україні страхові продукти не відповідають вимогам, з огляду на різноманіття сільгосптоваровиробників, культур або напрямів тваринництва і необхідність реагувати на майбутні потреби галузі та нові можливості, що відкриваються завдяки інноваціям. У зв'язку з цим необхідно запровадити механізми постійного вдосконалення продуктів та програм страхування та розробки нових страхових продуктів і пов'язаних з ними операційних процедур, що сприяють розробці нових продуктів, включаючи збір даних та параметри технічної підтримки. Страхові компанії прагнуть запроваджувати свої власні продукти з метою освоєння ринку однак окремі страхові компанії в Україні зараз, як правило, не можуть займатися цією діяльністю з огляду на свої технічні та фінансові можливості.

Підхід до розробки нових страхових продуктів та відповідних операційних процедур має включати можливості для здійснення їх маркетингу в «тестовому режимі», тобто апробації з потенційними споживачами. Цей процес починається з залучення споживачів до роботи на умовах партнерства з зацікавленими сторонами, які беруть участь у процесі розробки дизайну. Як важливий елемент процесу розробки продуктів необхідно передбачити створення дорадчих груп, до складу яких можуть входити представники: страхової компанії (компаній), фінансової установи, яка надає кредити фермерам, компанії, що постачає їм матеріали, та сільгосптоваровиробників.

Крім того, дизайни страхування, після того, як вони будуть розроблені достатньою мірою, можна представляти розширеній групі потенційних споживачів (сільгосптоваровиробників), до складу якої входитимуть ті, хто вже страхує свої сільськогосподарські ризики, та ті, хто цього не робить. Зауваження та побажання від цих сільгосптоваровиробників використовуватимуться при доопрацюванні страхових продуктів та операційних процесів, перш ніж вони будуть запропоновані ринку.[1]

Відсутність мережі з висококваліфікованих і відданих справі вдосконалення системи агрострахування місцевих фахівців, яка б підтримувалася основними зацікавленими сторонами, є найпоширенішою проблемою для систем страхування сільськогосподарських ризиків, що формуються. Україна, як і будь-яка інша країна, в якій страхування сільськогосподарських ризиків перебуває на ранніх стадіях розвитку, потребує створення мережі таких експертів. Необхідно запровадити формальний механізм навчання, сертифікації та моніторингу поступу всіх елементів професійного розвитку фахівців (з урегулювання збитків, нормотворення, актуарної справи, операційного менеджменту та досліджень і розробки програм). Навчання для них має проводитися координовано, комплексно, у середовищі, де учасники можуть одержати досвід з усіх аспектів страхування сільськогосподарських ризиків, бодай на початковому рівні, а потім пройти поглиблене навчання у спеціалізованих сферах. Теоретичні заняття мають підкріплюватися практичним тренінгом, на якому слухачі курсу разом з викладачами (експертами-консультантами)

зможуть розробляти реальні страхові продукти та відповідні операційні процедури для застосування в Україні. [2]

Системи агрострахування сьогодні працюють у багатьох країнах по всьому світі, хоча в деяких країнах дещо ефективніше, ніж в інших. Однак у кожному випадку досвід довів, що необхідно створити групу (або агентство), яка мала б права і обов'язки щодо розвитку та управління системою страхування сільськогосподарських ризиків.

Список використаних джерел

1. Михайлов В.И. Роль страхования в сельскохозяйственном производстве / В.И. Михайлов // Бизнес и страхование. – 1997. - № 8.
2. Никитин А.В. Страхование культур с государственной поддержкой: науч. издание Мичуринск-наукоград РФ / А.В. Никитин, В.В. Щербаков. – Мичурин : Изд-во Мичурин. гос. аграр. ун-та, 2006 - 190 с.
3. Про страхування: Закон України від 17 березня 1996 р. із змінами і доповненнями. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Рівень розвитку страхування в сільському господарстві / А. Криворучко // Финансовіе услуги. - 1998. - № 1.
5. Шинкаренко Р.В. Субсидий на агрострахование в Украине в 2010 не будет / Р.В. Шинкаренко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.
6. Шинкаренко Р.В. Украина - аналитические данные по страхованию сельскохозяйственных культур с государственной поддержкой в 2008 году / Р.В. Шинкаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.

Определены основные предпосылки и основы развития агрострахования в Украине на основе анализа международного опыта в данной области страхования.

Агрострахование, страховой риск, страховое возмещение, государственное регулирование.

The basic premise and basis of agricultural insurance in Ukraine on the basis of analysis of international experience in the insurance industry.

Agricultural insurance, insurance risk, insurance reimbursement, and regulation.